

Mihály, Kisgyörgy Tamás, Győrfi István, József Dénes, Szabó Lajos; világi részről: Ádám Dénes, Csongvay Géza, Ürmösy Kálmán, Dr. Tóth György, Dr. Lukácsy József, Dr. Váradi Aurél, Taresafalvi Albert, Tanka Sándor, Sikó Lajos, Sikó Géza, Dr. Borbély Sámuel, Borbély Máté, Ürmösy Sándor, Pap László, Dr. Pálfi Ferencz, Járai Béla, Szatmári Gyula, Csipkés Árpád, Nagy Zsigmond, Szentkirályi Ferencz, Márkos András, Dr. Gombos János, Péterfi Albert, Mátéfi Domokos, Németh Albert, Dr. Kovács Sándor, Botár János, Borbély Sándor, Dr. Sándor Balázs, Pál Miklós, Dr. Bedő Árpád, Pál Ferencz, Dr. Balázs Ferencz.

A br. Baldácsy prot. alapítványi bizottságba rendes tagnak: főtit. Ferencz József és Dr. Bedő Albert, póttagnak: Gál Jenő.

Ezen kívül megválasztottak: a jogügyi, pénzügyi, nevelésügyi, nyugdíjügyi bizottságok és a III-ad foku fegyelmi bíróság tagjai.

V.

Felköszöntő a Berde-serleggel.¹

Midőn e diszes serleget fölveszem, nézem s olvasom annak feliratát: „Berde Mózsa emlékének az unitárius egyház“, a kegyelet, hála és kötelesség érzete támad föl keblemben s így társaságunk minden tagjának keblében is; mert ez amaz egyik nagy jótevőnk emlékét ujtja meg lelkünkben, a ki legnagyobb, fejedelmi alapítványt tett unitárius egyházunk javára, oly czélből, hogy ő, a ki életében a haza, egyház és iskola jóllétéért, felvirágzásáért lelkesen és sikerrel munkált, küzdött és áldozott, halála után is hathatósan mozditja elé ezek szellemi életét, hogy áldozatkész példájával, az anyagi javak bőségével a késő utódok előtt is a nemes gondolkozásnak, a lelkes munkásságnak és az örök javak szerzésének legyen irányítója, utmutatója és segítője.

Berde Mózsa nagy alapítónknak egész életén keresztül ama nemes és szent czél lebegett szemei előtt, hogy kitartó munkássággal, takarékossgal és önmegtadással szerzett vagyonát egyházunknak s főleg iskoláinknak hagyván, legyen az a vallásérkölesi élet, tanítás és nevelés, szóval a szellemi élet alapjává, táplálójává és emelőjévé.

¹ Mondatott a főtanácsi Berde-ebéden 1909 aug. 29-én.

Igen, mert ő az anyagi javak, a földi birtok szerzését nem célnak, hanem eszköznek tekintette, egy valódi cél elérésére: a szellemi életre s annak minél tökéletesebbé tételére. Így tette bölcs tapasztalata szerint földi javait, a holt anyagot egyházunk birtokába való juttatással a szellemi élet feltételévé, biztosítójává, mivel úgy volt meggyőződve, hogy unitárius egyházunknak, melynek élete biztos, fennállása a közjóra hasznos, a hasonló intézetek közt hivatott is az általa hagyományozott birtokokat egy magasabb lét, felsőbb ország kincseire fölváltania.

Ő tudta és átérezte annak igazságát, hogy a kié a föld, azé az ország. Mondá és meg is valósította: A vagyon arra való, hogy birtokosa általa független lehessen és a fölöslegből jót tehessen. Jót tett egyházával, unitárius anyaszentegyházunkkal, hogy ez eszméit terjeszthesse s új meg újabb nemzedékeket nevelhessen, erős hazafiságban, tiszta erkölcsben, józan vallásosságban és egyházi hűségben, hogy így a szellemi élet gyarapodást vegyen még a földből is. Támadjon élet, mozgalmas, tevékeny élet, világosság, felsőbb szellemi élet országa a természetnek különben lomha, mozdíthatlan és homályos alsó országból is.

Erre akart módot és alkalmat adni végrendelkezésével. Azt akarta, hogy egyházunknak hagyományozott birtokai, anyagi javai, melyek a természetben az ásványvilághoz, az élet nélkül való alsóbb részhez tartoznak, a felsőbb szerves világ: a növény, állat és ember által megelevenüljenek, életre keljenek. Mert tudta, hogy a magasabb szerves életnek kell lenyulnia az ásványország alsó, holt világába, hogy annak részecskéit, elemeit átalakítva, megneemesítve felhozza az élők hatáskörébe. És ki tagadhatná, meglepő egységes törvény van a természeti és szellemi világban. Mindkét világban az élet, illetve felsőbb élet közbelépésére van szükség mindenkor, valahányszor kő, növény vagy ember átlép az alsóbb körből a felsőbb körbe. Így hitünk szerint keresztényi életünk egy magasabb világból, Isten országából, Isten lelkéből veszi életét. Mert a mig a természeti emberek csak egy alsóbb körbe tartoznak, mindaddig, a mig csak esznek, alusznak, dolgoznak, gondolkoznak, élnek és meghalnak, addig a szellemi embereket Isten lehelltetével érintvén, illetvén, egy magasabb körbe emeli fel az ujjászületés által s azután ezek lesznek az irás szerint olyanokká, a kik az Isten országát meglátják.

És vajjon nem látjuk-e a természeti és szellemi világ emez egyező törvényét beteljesülve évről-évre halhatatlan emlékü alapítónk

intézkedésében? Hagyományozott ingatlanai és egyéb javai ugyan magukban nem volnának egyebek élettelen, holt anyagnál; de ezekből életet vált ki a növény: egy nemesített gyümölcsfa s szép és hasznos életet él. A növényből viszont egy felsőbb körben magasabb életet vesz föl az állat: a szorgalmas méh, a mely a természeti ember jóllétének eszközévé válik; s végül a természeti embert a valóságos és erkölesi nevelés fölemeli a szellemi ember körébe, a kihez alányul a tökéletes élet, az Isten s az örökké valóság részesévé teszi. Ott a buni birtok, melynek holt anyagából, földjéből aranykalász vesz föl életet s azon izmosodik és erősödik fel a természeti ember honszerető polgárrá, buzgó egyháztaggá és szellemi emberré, Isten országában, az örökéletre.

Ily nemes volt akarata s örökéletre kiható célja halhatatlan emlékü nagy alapítónknak végintézkedésében.

Egyházunkon és ennek mindenkori tagjain a sor e végintézkedést kötelességszerűleg hiven teljesíteni, megvalósítani, a miért mindnyájunknak mindinkább föl kell emelkednünk a természeti ember köréből, hogy ne csak együnk, igyunk, aludjunk, dolgozzunk, gondokozzunk, éljünk és meghaljunk; hanem föl kell emelkednünk fölebb-fölebb a szellemi ember körébe s onnan a végtelen tökéletesség körébe Istenhez. Törekedjünk azért eképpen mindnyájan méltókká lenni az ő dicső emlékéhez.

Berde Mózsa nagyszerü alapítónk áldott emlékét éltetem.

KELEMEN ALBERT.

G o n d o l a t o k .

1908. július 13. Tudjuk, szemléljük mindennap azon sok nyomoruságot és emberi szerencsétlenséget, melylyel az életben léptenyomon találkozunk. Egész ártatlan, gyakran igen érdemes egyéneket látunk földig sujtva magunk előtt elvonulni: megnyomorodott, elcsigázott testiü koldusok, vagy kinos, gyógyíthatlan betegségben sanylődők csoportja tűnik fel reményvesztetten az élet sanyaru jármát huzva. Emitt megtört alakú, halványszínü fiatal anya vonsozolja maga után két gyermekét, míg a harmadikat karján hordja: a nyomoruság élőképe. Meg-meg áll, körül néz — a járókelőket vizsgálja bádgyadt, fürkésző szemekkel, hogy kitől kapna valamit. Amott a börtönben ártatlanul elítélt fogoly sanylődik. Mert az is megesik a körülmények összejátszása folytán. Ő tudja, hogy ártatlan — mondja — esküszik reá, de birái nem hallgatták meg. Elítélték, mert nem tudta ártatlanságát bizonyítani. És így tovább mindenütt más csoportulásai az emberi nyomoruságnak. Csak ha meggyújtjuk azon hatalmas rözse szakaszt, melyet az élet eseményei nap-nap után összehordanak, annak felesapó lángjánál láthatjuk meg mindazon nyomoruságokat, melyek között az emberek egy része él.

S míg az élet folyamának ezen most átkutatott pontján összeszorul szivünk az emberi szenvedések láttára: a tulsó partról vig zene ütemjei hallszanak át. Ott örülnek az életnek. Nincs küzdés, bánat. Mit törődjenek a más bajával, midőn könnyen élhetnek, az örömek telt poharát bőven szürcsölgetik, habár arra semmi munkával sem szolgáltak reá. Lehetetlen, hogy ilyenkor ne jőjjen meg róla, és meggyőződésé ne váljon az emberben azon tudat, hogy lenni kell a halál után még egy más életnek, a hol majd minden, a mi itten rosszul volt és van — kipótólódik.

Hisz a jóságos, kegyelmes, igazságos Isten, igazságot kell, hogy szolgáltasson egyszer mindenkinek, melyet nem talál fel a földön.

Sok minden eszünkbe jut; csak nem a jó tett, melyet élveztünk.